

Instytut Wymiaru Sprawiedliwości

Komparatystyka praw mniejszości narodowych i mniejszości etnicznych w Austrii

adw. dr hab. Justyna Kurek

Prawa podstawowe
Warszawa 2022

Spis treści

1. Uwagi ogólne	5
2. Prawnomiędzynarodowe uwarunkowania ochrony statusu grup etnicznych w Austrii	7
2.1. Szczególne regulacje Traktatu z St. Germain	9
2.2. Szczególne regulacje Konwencji Ramowej o ochronie mniejszości narodowych	10
2.3. Szczególne regulacje Europejskiej Karty języków regionalnych lub mniejszościowych	11
3. Konstytucyjne uwarunkowania ochrony statusu grup etnicznych w Austrii	15
3.1. Przepisy szczególnie chroniące grupy etniczne	15
3.2. Organizacja rad doradczych grup etnicznych	16
3.3. Organizacja i praca rad doradczych grup etnicznych	17
3.4. Działania promocyjne na rzecz grup etnicznych	18
3.5. Czynności urzędowe i wymogi komunikacyjne w językach etnicznych	18
3.6. Szczególne przepisy dotyczące dostępu do edukacji w językach etnicznych	19
4. Podsumowanie	23
Aneks	25
Literatura	25
Akty prawne	25

1. Uwagi ogólne

Mniejszości narodowe zarówno w Unii Europejskiej, jak i w poszczególnych państwach korzystają ze szczególnego statusu i ochrony. Jak wskazuje się w literaturze przedmiotu, Austria należy do tych krajów, w których występuje duże zróżnicowanie w sytuacji prawnej grup narodowościowych. W dużej mierze fakt ten wynika z podziału na tzw. mniejszości autochtoniczne oraz napływowe – tj. nieuznane oficjalnie w ustawodawstwie austriackim¹. W stosunku do mniejszości historycznych, ich status został bardzo szczegółowo uregulowany w aktach prawa międzynarodowego. Do grupy tej należą następujące mniejszości: Słoweńcy (w Karyntii i Styrii), Chorwaci (w Burgenlandii), Czesi i Słowacy (zamieszkujący Wiedeń), Węgrzy (z Burgenlandii i z Wiednia) oraz Romowie². Kwestie związane z ich statusem, prawem do posługiwania się językami narodowymi a także wsparcia władz federalnych w podtrzymywaniu i krzewieniu dziedzictwa kulturowego są przedmiotem licznych regulacji prawnych – zarówno umów i konwencji międzynarodowych, jak i przepisów federalnych. W Austrii nie został natomiast uregulowany status mniejszości napływowych – emigrantów np. grupy polskiej. Jak wskazuje M. Godlewska, rozwiązaniem przyjętym w Austrii jest tworzenie indywidualnych rozwiązań legislacyjnych, dedykowanych poszczególnym grupom narodowym³. Dotyczy to między innymi przepisów regulujących szkolnictwo w językach mniejszości etnicznych. Do nielicznych aktów federalnym o zasięgu horyzontalnym zaliczyć można ustawę z 7 lipca 1976 r. o statusie prawnym grup etnicznych w Austrii⁴. Przepisy regulują jednakże status grup etnicznych prawnie uznanych i tym grupom przyznają szczególne uprawnienia oraz wsparcie.

---

¹ E. Godlewska, *Status prawny mniejszości narodowych w Austrii na przełomie XX i XXI wieku*, „Forum Politologiczne” 2007, nr 5, s. 177.

² E. Godlewska, *Status prawny...*, s. 177.

³ E. Godlewska, *Status prawny...*, s. 178.

⁴ *Bundesgesetz über die Rechtsstellung der Volksgruppen in Österreich (Volksgruppengesetz*; dalej: VoGrG) <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000602> StF: BGBl. Nr. 396/1976 idF BGBl. Nr. 575/1976 (DFB) und BGBl. I Nr. 194/1999 (DFB) (NR: GP XIV RV 217 AB 299 S. 30. BR: AB 1557 S. 354.) (dostęp: 20 sierpnia 2022 r.).

Celem niniejszej ekspertyzy jest analiza austriackich rozwiązań prawnych dotyczących pojęcia mniejszości narodowej oraz mniejszości etnicznej, podstaw prawnych regulujących status wskazanych grup, uprawnienia grup mniejszościowych ze szczególnym uwzględnieniem ich prawa do zachowania swojej tożsamości, używania języka ojczystego w edukacji oraz sferze publicznej a także gwarancje prawne uczestniczenia grup mniejszościowych w życiu społeczno-politycznym.

2. Prawnomiędzynarodowe uwarunkowania ochrony statusu grup etnicznych w Austrii

Zróżnicowanie prawne w sytuacji prawnej grup etnicznych w Austrii jest w dużej mierze wynikiem wydarzeń historycznych. Jak wskazano na wstępie, niektóre grupy mniejszościowe są uznane przez prawo, co przejawia się w bardzo precyzyjnym uregulowaniu ich statusu. Austria stała się także przez lata miejscem rezydencji emigrantów innego pochodzenia, jednak ich sytuacja nie została prawnie uregulowana tak jak ma to miejsce w przypadku mniejszości autochtonicznych. Analizując regulacje statusu grup uznanych w prawie federalnym, warto wskazać, iż w przypadku Austrii źródła zobowiązań wobec mniejszości narodowych i etnicznych można podzielić na dwie kategorie. Są to zasady wynikające z prawa międzynarodowego a także z prawa krajowego.

Do kluczowych aktów prawnych prawa międzynarodowego należy zaliczyć:

1. Traktat pokojowy pomiędzy Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi z jednej strony a Austrią z drugiej, protokół o warunkach wykonania pewnych postanowień tego Traktatu, deklaracja, dotycząca szkód wskutek zatopienia okrętów i ładunków przez austriackie siły morskie podczas działań wojennych, protokół podpisania, porozumienie pomiędzy Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi w sprawie udziału w wydatkach, związanych z oswobodzeniem terytoriów byłej Monarchii austriacko-węgierskiej, porozumienie pomiędzy Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi w sprawie rozrachunku odszkodowań, o ile to dotyczy Włoch, podpisane w St.-Germain-en-Laye dnia 10 września 1919 r. (Traktat z St. Germain-en-Laye z 10 września 1919 r.), który wszedł w życie w stosunku do Austrii w dniu 16 lipca 1920⁵;
2. Traktat Państwowy w sprawie odbudowy niezależnej i demokratycznej Austrii podpisany w Wiedniu dnia 15 maja 1955 r.⁶;

---

⁵ <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000044> (dostęp: 20 sierpnia 2022 r.); dalej: Traktat z St. Germain.

⁶ Staatsvertrag betreffend die Wiederherstellung eines unabhängigen und demokratischen Österreich StF: BGBl. Nr. 152/1955 idF BGBl. III Nr. 179/2002 (DFB) (NR: GP VII RV 517 AB 519 S. 69. BR: S. 103.) <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000265&FassungVom=2020-06-16> (dostęp: 20 sierpnia 2022 r.); dalej: Traktat Państwowy., opublikowany także w polskim dzienniku ustaw (Dz.U. z 1957 r. Nr 19, poz. 9).

3. Konwencja Ramowa o ochronie mniejszości narodowych, sporządzona w Strasburgu dnia 1 lutego 1995 r., która weszła w życie w stosunku do Austrii 1 lipca 1998 r.⁷;
4. Europejska Karta języków regionalnych lub mniejszościowych, sporządzona w Strasburgu dnia 5 listopada 1992 r., która weszła w życie w 2001 r.⁸.

Pierwszy ze wskazanych aktów prawa międzynarodowego – Traktat z St. Germain – to traktat pokojowy podpisany 10 września 1919 r. przez państwa Ententy z Austrią. Zawierał on postanowienia terytorialne oraz specjalne zobowiązanie się Austrii do nierezygnowania z niepodległości, chyba że za zgodą Ligi Narodów. Jako kluczowy dla sytuacji mniejszości uznanych wskazać należy podpisany w Wiedniu Traktat Państwowy. W artykule 7 tego dokumentu zwrócono uwagę na kwestię mniejszościową. W ustępie pierwszym stwierdzono, iż: „Obywatele austriaccy należący do mniejszości słoweńskiej i chorwackiej, zamieszkujący mieszane pod względem etnicznym terytorium Karyntii, Burgenlandu oraz Styrii, korzystają z tych samych praw co pozostali obywatele Austrii, włącznie z prawem do zakładania i posiadania własnych organizacji, zgromadzeń, jak również prasy we własnym języku”⁹. W ustępie drugim zawarto gwarancje, że członkowie wyżej wymienionych mniejszości „mają prawo do nauczania podstawowego w języku słoweńskim i chorwackim oraz do proporcjonalnej liczby szkół średnich; w związku z tym plany nauczania będą odpowiednio zmodyfikowane oraz utworzona zostanie jednostka władz szkolnych dla tego typu szkół”¹⁰. Konwencja Ramowa o ochronie mniejszości narodowych zawiera obowiązujące na mocy prawa międzynarodowego zasady ochrony i zobowiązuje państwa do podejmowania działań na rzecz ich ochrony i promocji mniejszości narodowych. Ponadto w 2001 r. w stosunku do Austrii weszła w życie Europejska Karta języków regionalnych lub mniejszościowych. Jest to wielostronne porozumienie Rady Europy w sprawie ochrony języków regionalnych i mniejszościowych oraz zachowania bogactwa kulturowego w Europie. Jej celem jest ochrona historycznie rozwiniętych języków regionalnych lub mniejszościowych jako wspólnego dziedzictwa europejskiego oraz promowanie bogactwa kulturowego Europy. W związku z ratyfikacją, Austria zadeklarowała, że językami mniejszości w Austrii są języki: burgenlandzki-chorwacki, słoweński, węgierski, czeski, słowacki i romski. Oznacza to, że te 6 języków jest chronionych na mocy Karty języków regionalnych na terenie całej Austrii.

⁷ <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800c1302> (dostęp: 20 sierpnia 2022 r.); dalej: Konwencja Ramowa, opublikowana także w polskim Dz.U. z 2002 Nr 22, poz. 209.

⁸ <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20091371121/O/D20091121.pdf> (dostęp: 20 sierpnia 2022 r.); dalej: Karta języków regionalnych, opublikowana także w polskim Dz.U. z 2009 r. Nr 137, poz. 1121.

⁹ M. Godlewska, *Ewolucja austriackiej polityki wobec mniejszości narodowych w XX wieku*, [w:] *Austria i relacje polsko-austriackie w XX i XXI wieku. Polityka – kultura – gospodarka*, red. A. Kisztełińska-Węgrzyńska, K.A. Kuczyński, Łódź 2014, s. 93.

¹⁰ M. Godlewska, *Ewolucja...*, [w:] *Austria i relacje...* red. A. Kisztełińska-Węgrzyńska, K.A. Kuczyński, s. 93.

2.1. Szczególne regulacje Traktatu z St. Germain

Traktat z St. Germain zawiera szczególne przepisy, tj. przepisy od 62 do 70, które poświęcone są prawom mniejszości narodowych i etnicznych na terytorium Austrii. Wszelkie zobowiązania wynikające z Traktatu St. Germain objęte zostały gwarancjami Organizacji Narodów Zjednoczonych. Zgodnie z art. 69 Traktatu St. Germain, zasady te nie mogą być zmienione bez zgody większości Rady Ligi Narodów. Zgodnie z art. 63 Traktatu St. Germain, Austria zobowiązała się do zapewnienia pełnej i całkowitej ochrony życia i wolności wszystkim mieszkańcom Austrii bez względu na urodzenie, narodowość, język, rasę czy religię. Mieszkańcy mają prawo do swobodnego korzystania – zarówno publicznie, jak i prywatnie – z wszelkich wyznań, religii lub przekonań, których praktyki nie są sprzeczne z porządkiem publicznym lub moralnością publiczną. Zgodnie z dalszymi postanowieniami, wszyscy obywatele austriaccy są równi wobec prawa i korzystają z tych samych praw obywatelskich i politycznych bez względu na rasę, język lub religię. Różnice wyznania nie mogą dyskryminować żadnego obywatela austriackiego w związku z korzystaniem z praw obywatelskich lub politycznych, jak na przykład: dopuszczenie do publicznych stanowisk, funkcji i honorów lub wykonywania zawodów lub działalności gospodarczej. Zgodnie z postanowieniami art. 66 Traktatu St. Germain, żadne ograniczenia nie zostaną nałożone na swobodne używanie przez jakiegokolwiek obywatela austriackiego języka narodowego w stosunkach prywatnych, w handlu, w religii, w prasie lub wszelkiego rodzaju publikacjach lub życiu publicznym. Niezależnie od jakiegokolwiek ustanowienia przez rząd austriacki języka urzędowego, obywatelom austriackim należy udzielić odpowiednich ułatwień w posługiwaniu się językiem innym niż niemiecki, ustnie lub pisemnie a także w relacjach przed wymiarem sprawiedliwości.

Artykuł 67 Traktatu St. Germain wskazuje ponadto, iż obywatele austriaccy, którzy należą do mniejszości rasowych, religijnych lub językowych, korzystają z takiego samego traktowania i bezpieczeństwa prawnego i faktycznego jak pozostali obywatele austriaccy. W szczególności będą mieli równe prawo do zakładania, zarządzania i kontrolowania na własny koszt instytucji charytatywnych, religijnych i społecznych, szkół i innych placówek oświatowych, z prawem używania własnego języka i swobodnego praktykowania w nich swojej religii. Austria zapewnia w publicznym systemie edukacyjnym w miastach i okręgach, w których zamieszkuje znaczna część obywateli austriackich nie mówiących po niemiecku, odpowiednie udogodnienia, aby zagwarantować, że w szkołach podstawowych dzieci takich obywateli austriackich będą nauczane w języku narodowym. W miastach i okręgach, w których występuje znaczna część obywateli austriackich należących do mniejszości rasowych, religijnych lub językowych, mniejszości te mają zapewniony sprawiedliwy udział w korzystaniu i wykorzystywaniu kwot, które mogą być przekazywane z funduszy publicznych państwowych, budżety miejskie lub inne przeznaczone na cele edukacyjne, religijne lub charytatywne.

2.2. Szczególne regulacje Konwencji Ramowej o ochronie mniejszości narodowych

Austria jest także stroną Konwencji Ramowej o ochronie mniejszości narodowych. Zgodnie z postanowieniami tego aktu, państwa strony Konwencji Ramowej przyjmują, iż ochrona mniejszości narodowych oraz praw i wolności osób należących do tych mniejszości stanowi integralną część międzynarodowej ochrony praw człowieka i, jako taka, wchodzi w zakres współpracy międzynarodowej. Zgodnie z art. 3 Konwencji Ramowej każda osoba należąca do mniejszości narodowej ma prawo do swobodnej decyzji o traktowaniu jej jako osoby należącej bądź też nienależącej do takiej mniejszości, a wybór taki lub korzystanie ze związanych z tym wyborem praw nie może pociągać za sobą jakichkolwiek niekorzystnych skutków. Osoby należące do mniejszości narodowych mogą korzystać z praw i wolności wynikających z zasad zawartych w niniejszej konwencji ramowej indywidualnie, jak też wspólnie z innymi. Według art. 4 Konwencji Ramowej, strony zobowiązują się zagwarantować osobom należącym do mniejszości narodowych prawo do równości wobec prawa oraz jednakową ochronę prawa. W tym względzie jakakolwiek dyskryminacja wynikająca z przynależności do mniejszości narodowej jest zabroniona. Strony zobowiązują się do przyjęcia, tam gdzie to konieczne, odpowiednich środków w celu popierania, we wszystkich sferach życia ekonomicznego, społecznego, politycznego i kulturalnego pełnej i rzeczywistej równości pomiędzy osobami należącymi do mniejszości narodowej a osobami należącymi do większości.

Strony Konwencji Ramowej zobowiązały się ponadto wspierać tworzenie warunków koniecznych do utrzymywania i rozwijania przez osoby należące do mniejszości narodowych ich kultury, jak również zachowania zasadniczych elementów ich tożsamości, to jest ich religii, języka, tradycji i dziedzictwa kulturowego. Bez uszczerbku dla środków podejmowanych stosownie do ich generalnej polityki integracyjnej, Strony powstrzymają się od działań lub praktyk mających na celu asymilację osób należących do mniejszości narodowych wbrew ich woli i będą chronić te osoby przed jakimkolwiek działaniem mającym na celu taką asymilację (art. 5 Konwencji Ramowej).

W zakresie urzeczywistniania praktyk świadczących o przynależności do mniejszości narodowych, państwa strony Konwencji Ramowej zobowiązały się do poszanowania praw każdej osoby należącej do mniejszości narodowej do swobodnego, pokojowego zgromadzania się, swobodnego stowarzyszania się, wolności wyrażania opinii, wolności myśli, sumienia i religii (art. 7 Konwencji Ramowej). Ponadto, każda osoba należąca do mniejszości narodowej ma prawo do uzewnętrzniania jego/jej religii lub przekonań, jak również prawo do zakładania instytucji, organizacji i stowarzyszeń religijnych (art. 8 Konwencji Ramowej). W artykule 9 Konwencji Ramowej strony zobowiązały się uznać, że prawo każdej osoby należącej do mniejszości narodowej do wolności wyrażania opinii obejmuje wolność posiadania własnych opinii oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei w języku mniejszości bez ingerencji

władz publicznych i bez względu na granice państwowe. Strony nie mogą ponadto zabraniać tworzenia i wykorzystywania przez osoby należące do mniejszości narodowych drukowanych środków przekazu. Zgodnie z ust. 2 tego samego artykułu w ramach uregulowań prawnych odnoszących się do rozgłośni radiowych i stacji telewizyjnych strony zapewnią, na tyle, na ile to możliwe, oraz uwzględniając postanowienia ustępu 1, że osoby należące do mniejszości narodowych będą miały możliwość tworzenia i używania ich własnych środków przekazu.

Strony Konwencji Ramowej uznały ponadto, że każda osoba należąca do mniejszości narodowej ma prawo do swobodnego używania, bez jakiegokolwiek ingerencji, jego/jej języka mniejszości, zarówno prywatnie, jak i publicznie, ustnie oraz pisemnie. Na obszarach zamieszkałych tradycyjnie lub w znaczącej ilości przez osoby należące do mniejszości narodowej, o ile osoby te tego sobie zażyczą, i tam, gdzie takie życzenie odpowiada rzeczywistym potrzebom, Strony będą starać się zapewnić, na tyle, na ile to możliwe, warunki, które umożliwią używanie języka mniejszości w stosunkach pomiędzy tymi osobami a organami administracyjnymi (art. 10 Konwencji Ramowej).

W ramach swoich systemów oświatowych strony uznały prawo osób należących do mniejszości narodowej do zakładania i prowadzenia ich własnych, prywatnych instytucji oświatowych i szkoleniowych (art.13 ust. 1 Konwencji Ramowej). W rejonach zamieszkałych tradycyjnie lub przez znaczącą liczbę osób należących do mniejszości narodowych, o ile jest na to wystarczające zapotrzebowanie, strony będą starać się zapewnić, na tyle, na ile to możliwe, w ramach swoich systemów oświatowych, osobom należącym do tych mniejszości odpowiednie możliwości uczenia się języka mniejszości lub nauki w tym języku (art. 14 ust. 2 Konwencji Ramowej).

2.3. Szczególne regulacje Europejskiej Karty języków regionalnych lub mniejszościowych

Austria jest także stroną Europejskiej Karty języków regionalnych lub mniejszościowych. Na mocy tej umowy międzynarodowej państwa strony przyjęły pewne wspólne zasady tj. że będą stosować postanowienia części II Karty w odniesieniu do wszystkich języków regionalnych lub mniejszościowych, którymi mówi się na ich terytorium i które odpowiadają definicji języków regionalnych, zgodnie z aktem. Ponadto w odniesieniu do każdego języka określonego w czasie ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia, zgodnie z art. 3 Karty języków regionalnych, każda ze stron zobowiązuje się do stosowania co najmniej trzydziestu pięciu ustępów bądź punktów wybranych spośród postanowień części III Karty języków regionalnych, włączając w to co najmniej trzy wybrane z każdego z artykułów 8 i 12 oraz po jednym z każdego z artykułów 9, 10, 11 i 13 karty języków regionalnych.

Austriacki dokument ratyfikacyjny został złożony 28 czerwca 2001 r., a przepisy umowy międzynarodowej weszły w życie w stosunku do Austrii od 1 października 2001 r. Zgodnie z oświadczeniem strony Austriackiej, językami mniejszości w rozumieniu Karty języków regionalnych w Republice Austrii są języki burgenlancko-chorwackie, słoweńskie, węgierskie, czeskie, słowackie i romskie z grupy etnicznej Romów austriackich.

Zgodnie z art. 3 ust.1 Karty języków regionalnych, Republika Austrii wyznaczyła następujące języki mniejszości, do których postanowienia wybrane na podstawie art. 2 ust. 2 Karty języków regionalnych mają zastosowanie po wejściu w życie Karty w Austrii:

1. W stosunku do języka burgenland-chorwackiego w regionie Burgenland:
  - przepisy art. 8 ust. 1 lit. a) ppkt (ii), lit. b) ppkt (ii), lit. c) ppkt (iii), lit. d) ppkt (iv), lit. e) ppkt (iii), lit. f) ppkt (iii), lit. g), lit. h) oraz i); ust. 2 Karty języków regionalnych;
  - przepisy art. 9 ust. 1 lit. a) ppkt (ii) i (iii), lit. b) ppkt (ii) i (iii), lit. c) ppkt (ii) i (iii), lit. d); § 2 Karty języków regionalnych;
  - przepisy art. 10 ust. 1 lit. a) ppkt (iii), lit. c); ust. 2 lit. b) i d); ust. 4 lit. a); sekcja 5 Karty języków regionalnych;
  - przepisy art. 11 ust. 1 b) ppkt (ii), lit. c) ppkt (ii), lit. d), lit. e) i lit. f) ppkt (ii); ust. 2 Karty języków regionalnych;
  - przepisy art. 12 ust. 1 lit. a) i d); ust. 2; ust. 3 Karty języków regionalnych;
  - przepisy art. 13 ust. 1 lit. d) Karty języków regionalnych;
  - Przepisy art. 14 lit. b) Karty języków regionalnych;
2. W stosunku do języka słoweńskiego w słoweńskim obszarze językowym w Karyntii:
  - przepisy art. 8 ust. 1 lit. a) ppkt (iv), lit. b) ppkt (ii), lit. c) ppkt (iii), lit. d) ppkt (iv), lit. e) ppkt (iii), lit. f) ppkt (iii), lit. g), lit. h) i ust. 2 Karty języków regionalnych;
  - przepisy art. 9 ust. 1 lit. a) ppkt (ii)–(iii), lit. b) ppkt (ii)–(iii), lit. c) ppkt (ii)–(iii); lit. d); § 2 Karty języków regionalnych;
  - przepisy art. 10 ust. 1 lit. a) ppkt (iii), lit. c); ust. 2 lit. b) i d); ust. 4 lit. a); sekcja 5 Karty języków regionalnych;
  - przepisy art. 11 ust. 1 b ii, c ii, d, ei, f ii; ust. 2 Karty języków regionalnych;
  - przepisy art. 12 ust. 1 lit. a,) lit. d), lit. f); ust. 2; ust. 3 Karty języków regionalnych;
  - przepisy art. 13 ust. 1 lit. d) Karty języków regionalnych;
  - przepisy art. 14 lit. b) Karty języków regionalnych;
3. W stosunku do języka węgierskiego w prowincji Burgenland:
  - przepisy art. 8 ust. 1 lit. a) ppkt (ii), lit. b) ppkt (ii), lit. c) ppkt (iii), lit. d) ppkt (iv), lit. e) ppkt (iii), lit. f) ppkt (iii), lit. g), lit. h) oraz lit. i); ust. 2 Karty języków regionalnych;
  - przepisy art. 9 ust. 1 lit. a) ppkt (ii)–(iii), lit. b) ppkt (ii)–(iii), lit. c) ppkt (ii)–(iii), lit. d); ust. 2 Karty języków regionalnych;

- przepisy art. 10 ust. 1 lit. a) ppkt (iii), lit. c); ust. 2 lit. b), lit. d); ust. 4 lit. a); sekcja 5 Karty języków regionalnych;
- przepisy art. 11 ust. 1 lit. b) ppkt (ii), lit. c ppkt (ii), lit. d), lit. e) ppkt (i), lit. f) ppkt (ii); ust. 2 Karty języków regionalnych;
- przepisy art. 12 ust. 1 lit. a) i d); ust. 2; ust. 3 Karty języków regionalnych;
- przepisy art. 13 ust. 1 lit. d) Karty języków regionalnych;
- przepisy art. 14 lit. b) Karty języków regionalnych.

Ponadto część II Karty języków regionalnych ma zgodnie z deklaracją Rządu Austrii zastosowanie do języków mniejszości bургландzko-chorwackich, czeskiego, słowackiego, słoweńskiego, węgierskiego i romskiego austriackiej mniejszości romskiej. W odniesieniu do tych języków za podstawę przyjmuje się zatem cele i zasady określone w art. 7 Karty języków regionalnych.

4. Język czeski w mieście Wiedeń:

- przepisy art. 8 ust. 1 lit. a iv Karty języków regionalnych;
- przepisy art. 11 (1) lit. d, lit. f ii; ust. 2 Karty języków regionalnych;
- przepisy art. 12 (1) lit. a, lit. d; ust. 3 Karty języków regionalnych;
- przepis art. 14 lit. b) Karty języków regionalnych;

5. Język słowacki w mieście Wiedeń:

- przepisy art. 8 ust. 1 lit. a) ppkt (iv) Karty języków regionalnych;
- przepisy art. 11 ust. 1 lit. d), lit. f) ppkt (ii); ust. 2 Karty języków regionalnych;
- przepisy art. 12 ust. 1 lit. a) i d); ust. 3 Karty języków regionalnych;
- przepis art. 14 lit. b) Karty języków regionalnych;

6. Język romski w Burgenlandzie:

- przepisy art. 8 ust. 1 lit. f) ppkt (iii) Karty języków regionalnych;
- przepisy art. 11 ust. 1 lit. b) ppkt (ii), lit. d), lit. f) ppkt (ii) Karty języków regionalnych;
- przepisy art. 12 ust. 1 lit. a) i d); ust. 3 Karty języków regionalnych;
- przepis art. 14 lit. b) Karty języków regionalnych;

7. Język słoweński w Styrii:

- przepisy art. 8 ust. 1 lit. a) ppkt (iv), lit. e) ppkt (iii), lit. f) ppkt (iii) Karty języków regionalnych;
- przepisy art. 11 ust. 1 lit. d), lit. e) ppkt (i), lit. f) ppkt (ii); ust. 2 Karty języków regionalnych;
- przepisy art. 12 ust. 1 lit. a) i d); ust. 2; ust. 3 Karty języków regionalnych;
- przepisy art. 13 ust. 1 lit. d) Karty języków regionalnych;
- przepisy art. 14 lit. b) Karty języków regionalnych;

8. W przypadku języka węgierskiego w mieście Wiedeń:

- przepisy art. 8 ust. 1 lit. a) ppkt (iv), lit. e) ppkt (iii), lit. f) ppkt (iii) Karty języków regionalnych;

- przepisy art. 11 ust. 1 lit. d), lit. e) ppkt (i), lit. f) ppkt (ii) Karty języków regionalnych;
- przepisy art. 12 ust. 1 lit. a), lit. d); ust. 2; ust. 3 Karty języków regionalnych;
- przepisy art. 13 ust. 1 lit. d) Karty języków regionalnych;
- przepisy art. 14 lit. b) Karty języków regionalnych.

3. Konstytucyjne uwarunkowania ochrony statusu grup etnicznych w Austrii

Filar ochrony statusu grup etnicznych w prawie austriackim stanowią regulacje ustawy zasadniczej – tj. ustawy Konstytucyjna Republiki Austrii z dnia 1 stycznia 1930 r.¹¹. Zgodnie z art. 8 ustawy B-VG, Język niemiecki jest językiem państwowym Republiki Austrii, z zastrzeżeniem praw przyznanych mniejszościom językowym przez ustawę federalną. Republika (władze federalne, stanowe i lokalne) jest zaangażowana w swoją rosnącą różnorodność językową i kulturową, która wyraża się w autochtonicznych grupach etnicznych. Konstytucja wskazuje także, iż powinnością jest szanowanie, ochrona a także promocja języka i kultury a także istnienia oraz zachowania grup etnicznych.

3.1. Przepisy szczególne chroniące grupy etniczne

Podstawę prawną funkcjonowania grup etnicznych w Austrii regulują przepisy ustawy federalnej z 7 lipca 1976 r. o statusie prawnym grup etnicznych w Austrii. Zgodnie z § 1 ustawy VoGrG, grupy etniczne w Austrii i ich członkowie korzystają z ochrony prawnej. Zagwarantowane jest zachowanie ich tożsamości etnicznej oraz ochrona egzystencji. Przepisy nakazują ponadto ochronę języka a także pochodzenia etnicznego. Z ochrony dla grup etnicznych korzystają mniejszości: chorwacka, słoweńska, węgierska, czeska, słowacka a także romska grupa etniczna. Przynależność do grupy etnicznej jest bezpłatne. Nie można więc z tego tytułu pobierać jakichkolwiek składek. Żaden członek grupy etnicznej nie może być pokrzywdzony przez wykonywanie lub niekorzystanie z praw, do których jest uprawniony jako taki. Nikt nie ma obowiązku udowadniać, że należy do jakiejś grupy etnicznej.

Ustawa zawiera także definicję grup etnicznych. Zgodnie z § 1 ust. 2 grupy etniczne w rozumieniu VoGrG to grupy obywateli austriackich mieszkających i mających swoją ojczyznę

---

¹¹ Federalna Ustawa Republiki Austrii – (Bundes-Verfassungsgesetz dalej: B-VG <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000138> (dostęp: 20 sierpnia 2022 r. .)).

w częściach terytorium federalnego, których językiem ojczystym nie jest niemiecki i którzy posiadają własne obywatelstwo.

3.2. Organizacja rad doradczych grup etnicznych

Przepisy VoGrG przewidują instytucję komitetów doradczych grup etnicznych. Zgodnie z § 3 VoGrG, przy Kancelarii Federalnej powołuje się rady doradcze grup etnicznych, które doradzają rządowi federalnemu i ministrom federalnym w sprawach grup etnicznych. Ich celem jest ochrona i reprezentowanie ogólne interesów kulturowych, społecznych i gospodarczych grup etnicznych. Grupy te muszą być wysłuchane przed uchwaleniem przepisów prawnych i ogólnym planowaniem w zakresie finansowania, które wpływają na interesy grup etnicznych. Rady doradcze grup etnicznych mogą również przedstawiać sugestie dotyczące poprawy sytuacji grup etnicznych i ich członków. Liczbę członków rady doradczej każdej grupy etnicznej należy ustalać z uwzględnieniem liczby członków grupy etnicznej w taki sposób, aby możliwe było odpowiednie przedstawienie poglądów politycznych i ideologicznych w tej grupie etnicznej.

Członkowie rad doradczych grup etnicznych są powoływani przez rząd federalny na okres czterech lat po uprzednim wysłuchaniu odpowiednich rządów stanowych. Rząd Federalny musi zapewnić odpowiednią reprezentację najważniejszych poglądów politycznych i ideologicznych danej grupy etnicznej. Odpowiednie stowarzyszenia, o których mowa w § ust. 2 VoGrG, mają być wysłuchane w procesie powoływania członków rad doradczych grup etnicznych i mogą wnieść skargę do Federalnego Sądu Administracyjnego oraz skargę do Sądu Administracyjnego na powołanie z powodu bezprawności.

Czynną legitymację procesową do Rady Narodowej posiadają jedynie osoby, od których można oczekiwać, że będą działać na rzecz interesów grupy etnicznej zgodnie z celami zdefiniowanymi w przepisach federalnych. Są to osoby, które: (1) są członkami ogólnego organu przedstawicielskiego i zostały wybrane lub należą do danej grupy etnicznej ze względu na ich przynależność, lub (2) zostały zgłoszone przez stowarzyszenie, którego celem zgodnie ze statutowym jest reprezentowanie interesów grupy etnicznej i jest reprezentatywne owej społeczności bądź (3) zostały zaproponowane przez kościół lub wspólnotę wyznaniową jako członkowie grupy etnicznej. Przy czym reprezentacja zgłoszenia przez stowarzyszenia, którego celem zgodnie ze statutowym jest reprezentowanie interesów grupy etnicznej i jest reprezentatywne owej społeczności musi stanowić połowę członków owej rady doradczej. Urząd członka rady doradczej grupy etnicznej jest stanowiskiem honorowym. Członkowie mają prawo do zwrotu kosztów podróży należnych urzędnikom federalnym na poziomie 5 opłaty za podróż oraz do odpowiedniej opłaty za

uczestnictwo za każdy dzień uczestnictwa w posiedzeniu rady doradczej grupy etnicznej, która ma być określona zarządzeniem Kanclerza Federalnego. Nie otrzymują oni jednak wynagrodzenia.

Każda rada doradcza grup etnicznych wybiera przewodniczącego i zastępcę przewodniczącego spośród swoich członków. Ponadto, każda rada doradcza grup etnicznych uchwała swój regulamin, który wymaga zgody Kanclerza Federalnego. Rada doradcza grup etnicznych decyduje zwykłą większością głosów, gdy obecne są co najmniej dwie trzecie jej członków. W przypadku równej liczby głosów, decyduje przewodniczący.

3.3. Organizacja i praca rad doradczych grup etnicznych

Rady doradcze grup etnicznych zwoływane są przez przewodniczącego na wniosek: rządu federalnego, ministra federalnego, rządu kraju związkowego lub jednej piątej jego członków w takim terminie, aby zebrała się w ciągu 14 dni od otrzymania takiego wniosku. Przepisy dopuszczają również łączną reprezentację kilku grup etnicznych. Zgodnie z § 7 VoGrG, celem wspólnego zajęcia się kwestiami dotyczącymi kilku grup etnicznych, na zaproszenie Kanclerza Federalnego, rady doradcze grup etnicznych mogą spotykać się na wspólnych spotkaniach. Kanclerz Federalny musi wystosować zaproszenia na takie spotkania w ciągu dwóch tygodni na wniosek komitetu doradczego grup etnicznych. W przypadku łączonych grup doradczych przewodnictwo sprawują na przemian przewodniczący rad doradczych odpowiednich grup etnicznych.

Liczebność poszczególnych grup regulują przepisy rozporządzenia Rządu Federalnego z 18 stycznia 1977 r. w sprawie rad doradczych dla grup etnicznych¹².

Zgodnie z § 1 rozporządzenia rady doradcze grup etnicznych są tworzone dla chorwackiej, słoweńskiej, węgierskiej, czeskiej, słowackiej i romskiej. Połowa ich członków powoływana jest spośród członków z rekomendacji stowarzyszeń reprezentujących grupy etniczne. Zgodnie z rozporządzeniem poszczególne grupy mają następującą liczebność:

- chorwacka – 24 członków;
- słoweńska – 16 członków;
- węgierskiej – 16 członków;
- czeskiej – 10 członków;
- słowackiej – 6 członków;
- romskiej – 8 członków.

¹² *Verordnung der Bundesregierung vom 18. Jänner 1977 über die Volksgruppenbeiräte*, <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000614> (dostęp: 20 sierpnia 2022 r.).

3.4. Działania promocyjne na rzecz grup etnicznych

Niezależnie od ogólnych działań promocyjnych Republika Austrii promuje działania i projekty służące zachowaniu i ochronie istnienia grup etnicznych, ich przynależności etnicznej, ich cech i praw. Działania promocyjne mogą polegać na: (1) przyznawaniu świadczeń pieniężnych, (2) innych działaniach, które są odpowiednie do szkolenia i wspierania członków grupy etnicznej w obszarach tematycznych, (3) wspieraniu działań proponowanych przez radę doradczą dla grup etnicznych. Wskazane świadczenia przysługują stowarzyszeniom, fundacjom i funduszom, których celem jest zachowanie i ochrona grupy etnicznej, jej szczególnej narodowości oraz cech i praw (organizacje grup etnicznych) do określonych projektów, które są odpowiednie, aby przyczynić się do realizacji tych celów. Świadczenia mogą być przyznane również organizacjom grup etnicznych oraz władzom regionalnym w celu realizacji ww. zadań.

3.5. Czynności urzędowe i wymogi komunikacyjne w językach etnicznych

Zgodnie z § 12 VoGrG, na obszarze części terytorium Austrii stosuje się podwójne nazewnictwo topograficzne. Lista terytoriów jak i nazw umieszczona została w załączniku do ustawy. Obowiązek ten dotyczy m.in. takich napisów jak: nazwa miejscowości, oznaczenie jej końca oraz innych znaków na obszarze części obszaru określonych w załączniku Nr 1 do VoGrG.

Wyjątkowo daleko idący wymóg wprowadzają przepisy austriackiej VoGrG w stosunku do języka urzędowego na części terytorium Austrii. Zgodnie z § 13 VoGrG, na zdefiniowanych terytoriach kraju, musi zostać zapewniona możliwość urzędowego porozumienia się w językach mniejszości etnicznych: tj. w języku chorwackim, słoweńskim lub węgierskim. Dotyczy to zarówno czynności ustnych, jak i pisemnych. Również czynności sądowe (§ 15 VoGrG) mogą zostać załatwione w językach mniejszości. Niedopełnienie możliwości zagwarantowania przeprowadzenia w języku mniejszości grupy etnicznej w postępowaniu karnym skutkuje nieważnością postępowania (§ 17 VoGrG) Przepisy gwarantują więc możliwość załatwienia wszelkich spraw we wskazanych językach mniejszości.

Na terenach wyznaczonych zgodnie z VoGrG, organ nie może więc odmówić wykonania czynności z uwagi na język, w którym zostały dostarczone dokumenty. Dokumenty takie będą natomiast dla potrzeb urzędowych (np. współpracy z innym organem administracji lub przekazania do innego podmiotu a także archiwizacyjnych) podlegały przetłumaczeniu na język niemiecki. Dotyczy to także protokołów sądowych. Także urzędnicy posługujący się językami mniejszości otrzymują szczególny dodatek kompetencyjny (§ 23 VoGrG).

Wyjątek stanowią jedynie księgi publiczne, księgi stanu cywilnego (§ 20 VoGrG) oraz czynności notarialne (§ 21 VoGrG). W przypadku tych dokumentów jedynym oficjalnym językiem urzędowym jest język niemiecki z zastrzeżeniem oznaczeń nieruchomości i prawa – w przypadku których dopuszczalne jest oznaczenie w językach mniejszości regionalnych. Dostarczone do urzędu dokumenty oryginalnie sporządzone w językach mniejszości regionalnych, które mogą stanowić przykładowo podstawę wpisu do ksiąg stanu cywilnego, podlegają przetłumaczeniu z urzędu na język niemiecki. Koszty i opłaty za tłumaczenia ponoszone są z urzędu.

3.6. Szczególne przepisy dotyczące dostępu do edukacji w językach etnicznych

Problem mniejszości etnicznych w Austrii ściśle powiązany jest ze zmianami przebiegu granic po drugiej wojnie światowej. W 1955 r. podpisany został w Wiedniu Traktat Państwowy w sprawie odbudowy niezawisłej i demokratycznej Austrii. Traktat ten przewidywał postanowienia odnoszące się do praw mniejszości narodowych w Austrii. Postanowienia Traktatu Państwowego zawierają między innymi zobowiązanie do przestrzegania przez Austrię praw człowieka (art. 6). Zgodnie z tym przepisem Austria podejmie wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia wszystkim żyjącym pod suwerennością austriacką, bez względu na rasę, płeć, język lub religię, możliwość korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności, w tym wolności wypowiedzi, prasy i publikacji, praktykowania religii, poglądów politycznych i bezpieczeństwa dla zgromadzeń publicznych. Austria zobowiązuje się ponadto, że przepisy obowiązujące w Austrii nie będą różnić się ani pod względem treści, ani stosowania między osobami narodowości austriackiej ze względu na ich rasę, płeć, język lub religię, czy to w odniesieniu do ich osoby, ich aktywów, ich interesów biznesowych, zawodowych lub finansowych, ich statusu prawnego, ich praw politycznych lub obywatelskich, niezależnie od tego, czy w jakiegokolwiek innej dziedzinie, dyskryminują lub będą skutkować dyskryminacją.

Traktat Państwowy zawierał szczególne uregulowania odnoszące się do mniejszości słoweńskiej i chorwackiej. Zgodnie z art. 7 Traktatu Państwowego, obywatele austriaccy mniejszości słoweńskiej i chorwackiej w Karyntii, Burgenlandzie i Styrii mają zagwarantowane te same prawa, co pozostali obywatele austriaccy, w tym prawo do własnych organizacji, spotkań i prasy we własnym języku. Mają oni zagwarantowane prawo do nauki na poziomie podstawowym w języku słoweńskim lub chorwackim oraz do proporcjonalnej liczby własnych szkół średnich. W okręgach administracyjnych i sądowych Karyntii, Burgenlandu i Styrii, w których występuje ludność słoweńska, chorwacka lub mieszana, język słoweński lub chorwacki zostanie przyjęty jako język urzędowy obok języka niemieckiego. W takich

dzielnicach oznaczenia i napisy o charakterze topograficznym pisane są zarówno w języku słoweńskim, chorwackim, jak i niemieckim.

Obywatele austriaccy mniejszości słoweńskiej i chorwackiej w Karyntii, Burgenlandzie i Styrii sprawują funkcje w instytucjach kulturalnych, administracyjnych i sądowych na tych obszarach na takich samych warunkach jak inni obywatele austriaccy.

W wykonaniu zobowiązań wynikających z przepisów Traktatu Krajowego Austria przyjęła następujące regulacje federalne w regionach Karyntii i Burgenlandu:

- ustawa federalna o szczególnych przepisach dotyczących systemu szkół mniejszościowych w Burgenland¹³;
- ustawa federalna z 19 marca 1959 r., na mocy której przepisy wykonawcze do postanowień Traktatu o szkołach mniejszościowych zawarte w Austriackim Traktacie Państwowym są wydawane dla kraju związkowego Karyntii¹⁴.

Dla landu Burgenland uchwalona została ustawa regulująca sposób funkcjonowania szkół mniejszościowych w szczególności języka chorwackiego i węgierskiego. Zgodnie z § 1 ustawy o szczególnych przepisach dotyczących systemu szkół mniejszościowych w Burgenlandii, prawo do używania języka chorwackiego lub węgierskiego jako języka nauczania lub do nauki go jako przedmiotu obowiązkowego w Burgenland przysługuje obywatelom austriackim lub chorwackim a także przedstawicielom węgierskiej grupie etnicznej. Nie można zmusić ucznia do używania języka chorwackiego lub węgierskiego jako języka wykładowego wbrew woli opiekunów prawnych.

Zgodnie z przepisami w landzie Burgenland dopuszcza się organizację obok ogólnokształcących placówek z niemieckim językiem nauczania, także szkół podstawowych oraz klas dedykowanych z językiem chorwackim oraz węgierskim. W szkołach podstawowych, w których podstawom językiem wykładowym jest język mniejszości etnicznej, obowiązkowo musi być także prowadzony język niemiecki w wymiarze sześciu godzin tygodniowo.

Federalne przepisy nakazują, aby szkoły podstawowe z językiem chorwackim lub węgierskim zostały zorganizowane w taki sposób, aby w miarę możliwości wszystkie dzieci obywatelstwa austriackiego, należące do chorwackiej lub węgierskiej grupy etnicznej miały zagwarantowaną możliwość uczęszczania do nich. Warunkiem założenia takiej szkoły w da-

¹³ Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Minderheiten-Schulgesetz für das Burgenland, Fassung vom 31.08.2022, StF: BGBl. nr 641/1994 (NR: GP XVIII RV 1637 AB 1783 s. 172. BR: AB 4908 s. 589.) <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10009948> (dostęp: 20 sierpnia 2022 r.); dalej: ustawa o szczególnych przepisach dotyczących systemu szkół mniejszościowych w Burgenlandii.

¹⁴ Bundesgesetz vom 19. März 1959, womit für das Bundesland Kärnten Vorschriften zur Durchführung der Minderheiten-Schulbestimmungen des Österreichischen Staatsvertrages getroffen werden (Minderheiten-Schulgesetz für Kärnten,) StF: BGBl. Nr. 101/1959 idF BGBl. Nr. 246/1959 (DFB) und BGBl. I Nr. 35/2009 (VFB) (NR: GP VIII RV 288 AB 655 S. 85. BR: S. 145.) <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10009246> (dostęp: 20 sierpnia 2022 r.); dalej: ustawa federalna dotycząca systemu szkół mniejszościowych w Karyntii.

nej lokalizacji, zgodnie z § 6 ustawy o szczególnych przepisach dotyczących systemu szkół mniejszościowych w Burgenlandii, jest istnienie minimalnej liczby zarejestrowanych dzieci obywatelstwa austriackiego, należących wskazanych grup etnicznych.

Przepisy regulują także tworzenie szkół ponadpodstawowych. Zgodnie z § 8 ustawy o szczególnych przepisach dotyczących systemu szkół mniejszościowych w Burgenlandii, w landzie Burgenland mogą być także tworzone szkoły średnie i gimnazja z wykładowym językiem węgierskim oraz chorwackim. Dopuszcza się także organizację wydziałów z wykładowym językiem chorwackim lub węgierskim w szkołach, gdzie językiem wykładowym jest język niemiecki. W przypadku, gdy język mniejszości narodowej będzie językiem wykładowym, obowiązkowo musi być, analogicznie jak miało to miejsce w szkołach podstawowych, wprowadzone nauczanie języka niemieckiego w wymiarze co najmniej sześciu godzin.

W landzie Burgenland istnieć musi również obok gimnazjów i szkolenia o profilu zawodowym, dwujęzyczne liceum ogólnokształcące. Zgodnie z § 12 ustawy o szczególnych przepisach dotyczących systemu szkół mniejszościowych w Burgenlandii, dla obywateli austriackich z chorwackiej lub węgierskiej grupy etnicznej tworzy się dwujęzyczne liceum ogólnokształcące. W dwujęzycznym liceum wszystkie klasy mają być prowadzone mniej więcej w takim samym stopniu w językach etnicznych i niemieckim jako języku wykładowym. W obszarze językowym jako przedmioty obowiązkowe należy zapewnić niemiecki i chorwacki lub węgierski, a także dwa języki obce. Do dwujęzycznego liceum ogólnokształcącego mogą zostać przyjęci tylko uczniowie, którzy potrafią wykazać, że ich znajomość języka chorwackiego lub węgierskiego jest w stopniu wystarczającym do dalszej nauki.

Celem realizacji dydaktyki w językach etnicznych, tworzy się także kolegia nauczycielskie. Zgodnie z § 13 ustawy o szczególnych przepisach dotyczących systemu szkół mniejszościowych w Burgenlandii obligatoryjnie musi zostać utworzona co najmniej jedna publiczna instytucja edukacyjna oferująca naukę uzupełniającą w języku chorwackim i węgierskim oraz z odpowiednią ofertą dodatkową w zakresie praktyki przedszkolnej. Także w Kolegium Nauczycielskim w Burgenland zorganizowane muszą zostać w ramach studiów pedagogicznych kursy w języku chorwackim i węgierskim.

Analogicznie rozwiązania regionalne przyjęte zostały w Karyntii na mocy ustawy federalnej z dnia 19 marca 1959 r., wdrażającej postanowienia Traktatu o szkołach mniejszościowych zawarte w austriackim Traktacie Państwowym. Przepisy te tworzą ramy dla organizacji dydaktyki w języku słoweńskim. Zgodnie z § 7 ustawy dotyczącej systemu szkół mniejszościowych w Karyntii, prawo do używania języka słoweńskiego jako języka nauczania lub do jego nauki jako przedmiotu obowiązkowego przysługuje każdemu uczniowi na obszarze określonym zgodnie z § 10 ust. 1 ustawy federalnej dotyczącej systemu szkół mniejszościowych w Karyntii. Nauczanie w języku etnicznym może się odbywać wyłącznie za zgodą przedstawiciela prawnego. Analogicznie jak było to w stosunku do nauczania

w języku chorwackim i węgierskim, także w przypadku, gdy językiem wykładowym jest język słoweński, obligatoryjnie wprowadzone być musi nauczanie języka niemieckiego w wymiarze co najmniej sześciu godzin tygodniowo (§ 15 ustawy dotyczącej systemu szkół mniejszościowych w Karyntii).

W przypadku szkół dwujęzycznych, nauczanie na poziomie przedszkolnym i dla pierwszych czterech roczników powinno być prowadzone w mniej więcej równym stopniu w języku niemieckim i słoweńskim. Od piątej klasy lekcje mają być prowadzone w języku niemieckim, natomiast język słoweński ma być nauczany jako przedmiot obowiązkowy w wymiarze czterech godzin tygodniowo. W klasach szkół podstawowych z oddziałami niemieckojęzycznymi i dwujęzycznymi nauka języka niemieckiego powinna być prowadzona, w miarę możliwości, wspólnie dla wszystkich uczniów danego poziomu szkoły.

Aby wypełnić zobowiązania wynikające z przepisów Karty, przepisy federalne obowiązujące w Karyntii zobowiązały władze lokalne do wprowadzenia dedykowanego nauczania pedagogicznego w Akademii Pedagogicznej lub Instytucie Pedagogicznym w Karyntii.

4. Podsumowanie

Sytuacja mniejszości narodowych w Unii Europejskiej sensu largo, a także w poszczególnych krajach UE jest szczególna. W przypadku Austrii, regulacje statusu mniejszości w dużej mierze są wynikiem uwarunkowań historycznych, międzynarodowych uzgodnień dotyczących polityki Austrii po I i po II wojnie światowej. Wśród tych regulacji wskazać należy przede wszystkim na:

- Traktat z St. Germain;
- Traktat Państwowy;
- Konwencję Ramowa;
- Kartę Języków Regionalnych.

Jak zostało to wykazane, Austria należy do tych krajów, w których występuje duże zróżnicowanie w sytuacji prawnej grup narodowościowych. W dużej mierze fakt ten wynika z podziału na tzw. mniejszości autochtoniczne oraz napływowe – tj. nieuznane oficjalnie w ustawodawstwie austriackim¹⁵. W stosunku do mniejszości historycznych, ich status został bardzo szczegółowo uregulowany w aktach prawa międzynarodowego. Do grupy tej należą następujące mniejszości: Słoweńcy (w Karyntii i Styrii), Chorwaci (w Burgenlandii), Czesi i Słowacy (zamieszkujący Wiedeń), Węgrzy (z Burgenlandii i z Wiednia) oraz Romowie¹⁶. Kwestie związane z ich statutem, prawem do posługiwania się językami narodowymi a także wsparcia władz federalnych w podtrzymywaniu i krzewieniu dziedzictwa kulturowego są przedmiotem licznych regulacji prawnych – zarówno umów i konwencji międzynarodowych, jak i przepisów federalnych. Dotyczy to między innymi przepisów regulujących reprezentację mniejszości narodowych – Rad Doradczych oraz szkolnictwa w językach mniejszości etnicznych. Zagwarantowane są także środki budżetowe służące krzewieniu kultury i projektów regionalnych. Warto tutaj wskazać chociażby dwa akty o zasięgu ogólnokrajowym, tj.:

---

¹⁵ E. Godlewska, *Status prawny...*, s. 177.

¹⁶ E. Godlewska, *Status prawny...*, s. 177.

- ustawę federalną o szczególnych przepisach dotyczących systemu szkół mniejszościowych w Burgenland;
- ustawę federalną z 19 marca 1959 r., na mocy której przepisy wykonawcze do postanowień Traktatu o szkołach mniejszościowych zawarte w Austriackim Traktacie Państwowym są wydawane dla kraju związkowego Karyntii.

Aneks

Literatura

- Godlewska, E., *Ewolucja austriackiej polityki wobec mniejszości narodowych w XX wieku*, [w:] *Austria i relacje polsko-austriackie w XX i XXI wieku. Polityka – kultura – gospodarka*, red. A. Kisztelińska-Węgrzyńska, K.A. Kuczyński, Łódź 2014.
- Godlewska, E. *Status prawny mniejszości narodowych w Austrii na przełomie XX i XXI wieku*, „Forum Politologiczne” 2007, nr 5.

Akty prawne

- Bundesgesetz über die Rechtsstellung der Volksgruppen in Österreich*, <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000602> StF: BGBl. Nr. 396/1976 idF BGBl. Nr. 575/1976 (DFB) und BGBl. I Nr. 194/1999 (DFB) (NR: GP XIV RV 217 AB 299 S. 30. BR: AB 1557 S. 354.) (dostęp: 20 sierpnia 2022 r.)
- Bundesgesetz vom 19. März 1959, womit für das Bundesland Kärnten Vorschriften zur Durchführung der Minderheiten-Schulbestimmungen des Österreichischen Staatsvertrages getroffen werden (Minderheiten-Schulgesetz für Kärnten)*, StF: BGBl. Nr. 101/1959 idF BGBl. Nr. 246/1959 (DFB) und BGBl. I Nr. 35/2009 (VFB) (NR: GP VIII RV 288 AB 655 S. 85. BR: S. 145.) <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10009246> (dostęp: 20 sierpnia 2022 r.)
- Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Minderheiten-Schulgesetz für das Burgenland, Fassung vom 31.08.2022*, StF: BGBl. nr 641/1994 (NR: GP XVIII RV 1637 AB 1783 s. 172. BR: AB 4908 s. 589.) <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10009948> (dostęp: 20 sierpnia 2022 r.)

Europejska karta języków regionalnych lub mniejszościowych, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20091371121/O/D20091121.pdf> (dostęp: 20 sierpnia 2022 r.).

Federalna Ustawa Republiki Austrii <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000138> (dostęp: 20 sierpnia 2022 r.).

Konwencja Ramowa o ochronie mniejszości narodowych <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800c1302> (dostęp: 20 sierpnia 2022 r.).

Staatsvertrag betreffend die Wiederherstellung eines unabhängigen und demokratischen Österreich, StF: BGBl. Nr. 152/1955 idF BGBl. III Nr. 179/2002 (DFB) (NR: GP VII RV 517 AB 519 S. 69. BR: S. 103.) <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000265&FassungVom=2020-06-16> (dostęp: 20 sierpnia 2022 r.).

Traktat pokoju pomiędzy Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi z jednej strony a Austrią z drugiej, protokół o warunkach wykonania pewnych postanowień tego Traktatu, deklaracja, dotycząca szkód wskutek zatopienia okrętów i ładunków przez austriackie siły morskie podczas działań wojennych, protokół podpisania, porozumienie pomiędzy Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi w sprawie udziału w wydatkach, związanych z oswobodzeniem terytoriów byłej Monarchji austriacko-węgierskiej, porozumienie pomiędzy Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi w sprawie rozrachunku odszkodowań, o ile to dotyczy Włoch, podpisane w St.-Germain-en-Laye dnia 10 września 1919 r. <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000044> (dostęp: 20 sierpnia 2022 r.).

Traktat Państwowy w sprawie odbudowy niezawisłej i demokratycznej Austrii podpisany w Wiedniu dnia 15 maja 1955 r. <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000265&FassungVom=2020-06-16> (dostęp: 20 sierpnia 2022 r.).

Verordnung der Bundesregierung vom 18. Jänner 1977 über die Volksgruppenbeiräte, <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000614> (dostęp: 20 sierpnia 2022 r.).